

Academia Română

Școala de Studii Avansate a Academiei Române

Școala Doctorală de Istorie și Arheologie

Conferința Științifică a Doctoranzilor

BUCUREȘTI

EDIȚIA I, 7-8 NOIEMBRIE 2023

ACADEMIA ROMÂNĂ
ȘCOALA DE STUDII AVANȘATE A ACADEMIEI ROMÂNE
ȘCOALA DOCTORALĂ ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE

Conferința Științifică a Doctoranzilor
Ediția I
7-8 noiembrie 2023

Secțiunea Istorie

Ziua I

7 noiembrie

Acces ZOOM:

<https://us06web.zoom.us/j/88918622864?pwd=3lIUyhQ7g9sATPji5MdlalzfMdxH.1>

Meeting ID: 889 1862 2864

9:45-10:00: Deschiderea lucrărilor

10:00-12:00: Premodern și modern: construcții instituționale

Moderator: Maria PAKUCS

Andrei MIREA (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *Gestiune comunitară și solidaritate fiscală în Moldova premodernă*

Marius MARINAC (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”), *Moartea și Tânărul Fecior de Împărat de la Biserica Cotu, comuna Uda, Județul Argeș*

Emilian Alexandru CIOROGARIU (Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca), *Contribuția negustorilor aromâni la dezvoltarea localităților din Podgoria Aradului (sec. XVIII-XX)*

Ana GRIMALSCHI (Institutul de Istorie „N. Iorga”) *Dr. Vladimir BOGOS – continuatorul unei vechi familii moldovene – Deputat în Sfatul Țării*

12:00-13:00: Keynote speaker: prof. dr. **Marius TURDA**, *School of Education, Humanities and Languages Oxford Brookes University*

13:00-14:00: Pauză de prânz

14:00-16.30: Circulația ideilor și experimente de presă

Moderator: Cătălin-Ștefan POPA

Cristina BARBU (Institutul de Studii Sud-Est Europene, București), *Scrisorile unui orientalist, Alphonse Mingana într-un schimb epistolar*

Aris Alexandru ZISOPOL (Institutul de Studii Sud-Est Europene, București), *Dialog și solidaritate între minorități: „L’Echo Danubien”*

Roxana Gabriela RUSIN (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *„Șarivari Românu”, un experiment publicistic efemer*

George-Bogdan TOFAN (Institutul de Istorie „George Barițiu”, Cluj-Napoca), *Actualitatea ideilor europene în viziunea omului politic Octavian C. Tăslăuanu*

16.30-16.45: Concluzii

**Ziua a II-a
8 noiembrie**

Acces ZOOM:

<https://us06web.zoom.us/j/83987084019?pwd=muCNmj28j2jUdb0oQPbRIJ4rIwegNk.1>
Meeting ID: 839 8708 4019

10.00-11.30: Crize sistemice

Moderator: Iosif-Marin BALOG

Dana Elena DEACONU (Institutul de Studii Sud-Est Europene București), *România și Grecia de la Mica Înțelegere a Femeilor la Conferințele Balcanice (1920-1940)*

Dorin Daniel CARABEȚ (Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca), *Fabrica „Kandia” și problemele politico-economice din perioada interbelică*

Sebastian STOI (Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca), *Scurt istoric al conceptului de „brand”*

Pauză: 11.30-12.00

12.00-14.00: Ideologie și educație în România comunistă

Moderator: Mioara ANTON

Maria Gabriela NECULA (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *Copilăria în Bărăgan: viață cotidiană și educație*

Andrei BRATU (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *Studenții români și sistemul educațional superior la sfârșitul anilor 1960 și începutul anilor 1970*

Mariana ALECU (Institutul de Studii Sud-Est Europene București), *Adaptare la o situație dată: școala greacă din București după instaurarea comunismului*

Carmen-Elena RASCOL (POTRA) (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *Învățământul teologic catolic în perioada comunistă. Studiu de caz: Seminarul din Iași*

14:00-15:00: Pauză de prânz

15.00-16.30 : Comunism și postcomunism

Moderator : Cristian VASILE

Bogdan Emanuel RĂDUȚ (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *Vasile V. Moiescu: piramidologul evanghelic român*

Robert Michael GAYER (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *„Acțiunea Recuperarea” – o chestiune de siguranță națională pentru RDG și determinantă în contextul relațiilor trilaterale RSR-RFG-RDG*

Sergiu-Ștefan POH (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *Experimentul balcanic în retrospectivă: războiul din fosta Iugoslavie*

16.30-16.45: Închiderea conferinței

Secțiunea Istorie

REZUMATE

*

Gestiune comunitară și solidaritate fiscală în Moldova premodernă

Drd. Andrei Mirea

Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”

Comunicarea analizează legătura existentă între activitățile colective desfășurate în interiorul comunităților rurale din Moldova și exigențele de natură fiscală ale domniei, mai precis maniera în care statul de la Est de Carpați a înțeles să întrebuițeze organizarea intracomunitară a satelor peste care își întindea autoritatea pentru a-și asigura accesul la resursele materiale și umane necesare funcționării sale. Este propusă o distincție conceptuală între „gestiune comunitară” (totalitatea activităților colective de autoconducere și coordonare locală care au drept scop ameliorarea condițiilor de viață, precum și satisfacerea intereselor și drepturilor comune) și „solidaritate fiscală” (politică domnească care urmărește impunerea unei răspunderi colective pentru îndeplinirea sarcinilor fiscale). Anterior anilor 1550, impozitele tradiționale revendicate de domnie, precum desetina din vin, desetina din stupi, gorștina din porci sau ilișul, aveau cuantumi în natură stabilite prin tradiție, majoritatea acestor taxe fiind calculate în sistemul zeciuielilor. Astfel, valoarea dărilor strânse de slugile domnești era determinată de variația producției locale, iar aceste dijme nu presupuneau o răspundere fiscală colectivă, fiecare gospodărie fiind dijmuită în funcție de producție, comunitatea locală limitându-se doar la medierea relației cu strângătorii dărilor. Pentru această epocă, singurele obligații fiscale cutumiare care presupun o solidaritate fiscală sunt: straja, munca la cetate, mersul la oaste, podvoadele, lucrul manual la morile, iazurile și viile domnești, precum și îndeplinirea unor munci pe lângă curtea domnească. În aceste cazuri, comunitatea în ansamblul ei era răspunzătoare, în temeiul unor mecanisme de compensație și despăgubire intracomunitare, pentru trimiterea unui anumit număr de oameni din interiorul comunității în scopul îndeplinirii obligației fiscale în numele întregii comunități locale, alături de echipamentul necesar, boi, cai, căruțe etc. Ideea principală pe care o vom argumenta este că, în ciuda faptului că îndeplinirea tuturor acestor obligații a presupus încă din veacul al XIV-lea desfășurarea unei vii activități colective la nivelul comunităților locale, abia după anii 1550 domniile Moldovei vor începe să accentueze dimensiunea colectivă a răspunderii fiscale, extinzând-o asupra majorității impozitelor. Această evoluție este determinată de apariția evaluării fiscale a populației de către vistieria domnească și de stabilirea domiciliului fiscal al contribuabililor în urma recensămintelor fiscale.

*

Moartea și Tânărul Fecior de Împărat
de la Biserica Cotu, comuna Uda, Județul Argeș

Drd. Marius Marinac

Biserica ortodoxă cu hramul ”Adormirea Maicii Domnului” din satul Cotu, comuna Uda, județul Argeș, este monument istoric și este înscrisă în LMI sub codul: AG-II-m-A-13625, fiind edificată între anii 1810-1820. Biserica este considerată una dintre cele mai importante din spațiul românesc datorită arhitecturii cât și picturii *Moartea și Tânărul Fecior de Împărat* de pe fațada vestică.

Moartea și Tânărul Feciorul de Împărat de la Biserica Cotu este o pictură realizată în stil popular care impactează puternic privitorul și are rolul de a evidenția efemeritatea timpului și conștientizarea Judecății de Apoi.

*

Contribuția negustorilor aromâni la dezvoltarea localităților din Podgoria Aradului
(Sec. XVIII-XX)

Drd. Emilian-Alexandru Ciorogariu
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Elita aromână, formată în principal din mari comercianți activi pe multiple piețe din Europa și Levant, a acționat drept unul dintre principalii factori care au contribuit într-o primă etapă la păstrarea, iar ulterior la dezvoltarea și emanciparea identității naționale a comunității românești din Podgoria Aradului. Ca principală zonă viti-vinicolă a actualului județ Arad, microregiunea constă în principal din arealele localităților Ghioroc, Miniș, Cuvin, Covăsânț, Păuliș, Șiria, Galșa, Mâsca și Pâncota.

Exponenți ai unor bogate familii macedoromâne se stabilesc aici începând cu a doua jumătate a secolului XVIII și joacă un rol vital în dezvoltarea economică a zonei în general și în cea socială, culturală și religioasă a românilor ortodocși în particular, până la începutul secolului XX. Acum procesul de asimilare în populația românească este aproape definitiv, iar majoritatea micului grup ce și-a menținut o identitate distinctă migrează spre Regatul României (Dobrogea) sau zone din vestul Imperiului Austro-Ungar, unde se alătură comunităților macedoromâne.

Aromânii din Podgoria Aradului provin în cea mai mare parte din regiuni ale actualei Macedonii de Nord, pe care le părăsesc pe fondul persecuțiilor și atacurilor armate ale Imperiului Otoman. Odată stabiliți aici, își ancorează existența cultural – spirituală în ortodoxie, pe care o trăiesc ca principal reper identitar. Disponând de averi relevante și în plină dezvoltare, devin principalii ctitori de lăcașe de cult ortodoxe în Podgorie. Alături de rolul primordial religios, ele devin împreună cu școlile confesionale ortodoxe (ce primesc la rândul lor sume relevante) veritabile ancore ale culturii de limbă română din zonă. Aceasta beneficiază prin intermediul respectivelor instituții de o racordare permanentă la schimburile de idei și cunoștințe dintre diferitele regiuni locuite de congeneri, ceea ce contribuie la încetinirea, iar ulterior stoparea și chiar inversarea procesului de erodare a conștiinței naționale.

Pe fondul intensei și rodnicei activități economice și culturale, statutul și prestigiul social al macedoromânilor cresc constant, ei ajungând să fie considerați parte a elitei comitatului Arad. În această calitate contractează căsătorii cu descendenți ai celor mai bune familii românești ale zonei, respectiv ai aristocrației din Monarhie. Pârghiile de influență astfel generate sunt puse în slujba emancipării și promovării exponenților comunității românești din Podgorie.

*

Dialog și solidaritate între minorități: *L’Echo Danubien*

Drd. Aris Alexandru Zisopol
Institutul de Studii Sud-Es Europene

„L’Echo Danubien”, un hebdomadar tradițional, simbol al comunității gălățene a reprezentat una dintre cele mai elaborate publicații ale orașului care surprindea în articolele sale știri despre comerț, agricultură, industrie, artă și literatură. În arhivele Bibliotecii Academiei Române am descoperit două exemplare publicate în orașe și la date diferite: Galați, 21/2 noiembrie 1865 și București, 27 octombrie/8 noiembrie 1867, fiecare cu caracteristici distincte.

În conținutul celor două sunt amintite mai multe evenimente de natură socio-economică care au implicat inclusiv membri ai comunităților elene, apreciați în mod special pentru inițiativele favorabile dezvoltării multilaterale a orașelor dunărene. În același timp, printre noutățile transmise publicului au fost vizate și evenimente de pe plan național sau internațional care au avut un impact considerabil asupra societății locale precum în cazul unui anume „incendiu din Constantinopol” din cauza căruia ar fi crescut prețul lemnului.

Sunt expuse informații oficiale despre „Mișcarea pe Fluviu”, în conformitate cu raportul Comisiei Europene a Dunării, din care reiese faptul că o pondere foarte mare a ambarcațiunilor ce tranzitau porturile Sulina, Galați sau Brăila au fost comandate de căpitani eleni.

Numărul apărut la Galați cuprinde și câteva pagini de supliment dedicate unei dispute dintre suburbia Iașilor, Tatarăși și primărie, proces ce l-a implicat pe doctorul în medicină Tahmintis.

În ceea ce privește al doilea exemplar tipărit la București în anul 1867, acesta conține un articol interesant despre protestul Comitetului Central al Alianței Israelite din Paris (înființată în 1860), care reclama atitudinea ostilă a autorităților române față de cetățenii evrei care se găseau în situația de a avea proprietățile puse sub sechestru fără o citație în prealabil. Problema este accentuată și prin intervențiile consulilor Austriei, Angliei și Franței în favoarea unor evrei izgoniți, care se aflau sub protectoratul acestora. Implicarea cetățenilor de origine greacă în acest context întărește teoria integrării sociale, conform căreia aceștia își arătau solidaritatea cu membri ai altor comunități de emigranți.

*

Copilăria în Bărăgan: viață cotidiană și educație

Drd. Maria Gabriela Necula (căs. Groza)
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”

Prin prezentul studiu ne propunem să contribuim la consolidarea imaginii de ansamblu asupra fenomenului deportării în Bărăgan, prin analiza unui grup, pe care îl considerăm esențial în procesul de recuperare a memoriei, anume copiii Bărăganului. Grupul de analiză pe care se bazează propunerea noastră este format din tineri care aveau vârsta de școlarizare la momentul 18 iunie 1951, când au fost deportați în Bărăgan alături de familiile lor.

Metodologia utilizată în procesul de documentare s-a bazat pe istorie orală, astfel că din grupul țintă am identificat mărturii care reconstruiesc o frescă socială complexă ce constituie doar o primă secvență din componența unei cercetări doctorale care se află în desfășurare.

Analiza noastră își propune să răspundă la o serie de întrebări focalizate pe două mari arii de interes: modele și formare culturală comunitară, respectiv școlarizarea în cadrul sistemului comunist represiv din Bărăgan. Școala în Bărăgan este analizată prin prisma tipologiilor de profesori, al căror fundal de formare provine din modelele educaționale moștenite de la începutul secolului al XX-lea. Începutul școlii nu a mai fost la fel din 1951, având pecetea domiciliului obligatoriu și a interdicției de a depăși cu 15 km locul în care au fost stabiliți, excepțiile erau autorizate doar în baza unui acord prealabil de la organele de conducere, iar cursurile au fost începute numai de copii aflați la vârsta școlii elementare. Prin intermediul interviurilor luate persoanelor încadrate la D.O. (Domiciliu Obligatoriu) urmează să reconstruim firul istoric al contextului în care copiii Bărăganului s-au adaptat la o nouă viață și la rigorile din Bărăgan atât din punct de vedere educațional, cât și din punctul de vedere al vieții cotidiene, marcată de muncile la care trebuiau să participe.

Mecanismul de analiză implică trei piloni: măturii orale, documentație istorică și literatura de specialitate. Prin consolidarea celor trei direcții și conectarea lor într-un fir narativ unitar, considerăm că prezentul studiu reprezintă un prim pas în analiza evocărilor contextualizate privind etapa școlarizării în Bărăgan.

*

Studentii români și sistemul educațional superior la sfârșitul anilor 1960 și începutul anilor 1970

Drd. Andrei Bratu
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”

În lucrarea noastră vom prezenta mai multe aspecte legate de sistemul de învățământ superior și viața studențească la finalul anilor 1960 și începutul anilor 1970. Ne vom apleca asupra

dezvoltării sistemului educațional superior în cadrul cronologic amintit, accentul va cădea pe noua lege a educației adoptată în anul 1968 și aspectele problematice ale sistemului educațional superior. Desigur, vom atinge și aspectele ideologice ale sistemului. Vom avea în vedere și evoluțiile principalelor centre universitare din România, mai exact universitățile din București, Iași și Cluj-Napoca. Vom expune impactul dezvoltărilor care au avut loc în centrele universitare respective în rândul studenților. În acest demers vom folosi mai multe lucrări, studii și documente din cadrul Arhivelor Naționale Istorice Centrale, Fond CC al PCR-Secria Propagandă și Agitație. Pentru a înțelege perspectiva studenților cu privire la anumite subiecte, problematice ale sistemului de învățământ superior vom folosi articole din revistele literar-studențești: „Viața Studențească”, „Alma Mater” etc. Totodată vom utiliza și articole din publicația „Scânteia Tineretului” pentru a percepe abordarea ideologică a vieții studențești, cum ar fi maniera în care trebuia să se comporte un student. În afara revistelor studențești și a ziarului „Scânteia Tineretului”, vom avea în vedere și o lucrare publicată de către Centrul de Cercetări pentru Problemele Tineretului, Ovidu Bădina (coord.), *Tineretul. Obiect de cercetare științifică*, București, Centrul de Cercetări pentru Problemele Tineretului, 1969. Lucrarea respectivă ne va ajuta în a înțelege problemele cu care se confruntau studenții și alte aspecte importante. Un subiect semnificativ pe care îl vom aborda va fi relația dintre profesori și studenți; prin intermediul acestei secțiuni a lucrării dorim să înțelegem modul în care studenții și profesorii au interacționat în mediul universitar, respectiv sprijinul oferit de către cadrele universitare în anumite situații. Cu precădere vom analiza modul în care Securitatea a perceput relaționarea, mai precis conduitele pe care le aveau studenții și interacțiunile cu profesorii. Studiile de caz pe care le vom dezbate vor fi următoarele: demascarea studenților de la Facultatea de Filozofie din anul 1965 și cazul criticului literar Alex. Ștefănescu la sfârșitul anilor 1960. Vom utiliza în mod deosebit documente din cadrul Arhivelor Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității.

*

Adaptare la o situație dată: Școala greacă din București după instaurarea comunismului”.

Drd. Mariana Alecu
Institutul de Studii Sud-Est Europene

Evenimentele și urmările celui de-al doilea război mondial au avut un impact major la nivelul întregii societăți românești. Comunitatea greacă tradițională, care jucase un rol important în istoria și cultura românilor, se confruntă cu noile provocări legate de schimbările de regim din România și Grecia. De orientare politică preponderent, dacă nu exclusiv, de centru-dreapta, colonia greacă din București se va implica în acțiunile de sprijinire a Greciei ocupate de forțele Axei sau va lupta să înlătore influența și amenințarea comunistă care încearcă să-i preia conducerea. Confiscarea comunității de către comuniști, prezența refugiaților greci aduși în România datorită programului de evacuare decis de conducerea comunistă greacă și introducerea în 1948 a reformei învățământului vor schimba din temelii vechea comunitate. Cazul Liceului Elen luat în considerare este un barometru al acestor transformări survenite odată cu instaurarea comunismului în România.

*

Învățământul teologic catolic în perioada comunistă. Studiu de caz: Seminarul din Iași

Drd. Rascol (Potra) Carmen-Elena
Institutul de Isotrie „Nicolae Iorga” București

Educația comunistă avea în vedere „creșterea” unui tineret ateu, în spiritul materialismului dialectic, fără prejudecăți religioase: „odată cu bătrânii va muri și religia”.

Prin *Decretul nr. 175/1948 pentru reforma învățământului*, publicat în M.O., Partea I, nr. 177 din 3 august 1948, învățământul public era organizat exclusiv de stat, era laic și urmărea, printre altele: „înlăturarea neștiinței de carte, lărgirea și democratizarea învățământului, educarea tineretului în spiritul democratic, îndrumarea folosirii timpului liber etc.” Religia este scoasă din rândul disciplinelor școlare, iar cateheza (studiul biblic aprofundat, necesar elevilor din clasele a II-a și a IV-a, viitori candidați la *Prima Sfântă Împărtășanie* și la *Sfântul Mir*) trebuia înlocuită cu „muncile patriotice” și cu „atelierile de muncă”.

Prin *Decretul nr. 177 pentru regimul general al cultelor religioase*, publicat în M.O. nr. 178 din 4 august 1948, jurisdicția canonică și educația teologică (școli de cantori - seminare și institute) rămâneau în seama cultului, însă controlul didactic și administrativ aparțineau Ministerului Cultelor. Seminarele teologice în care se predau specialități laice se desființau, urmând ca profesorii, trecuți la dispoziția Ministerului Public, în funcție de posibilități, să fie încadrați la catedre de aceeași specialitate sau de specialități înrudite.

După reforma învățământului, educația teologică catolică a funcționat astfel: 1948 – Institutul Teologic („Seminarul Mare”) și Seminarul Teologic („Seminarul Mic”) de la Alba-Iulia, iar din 1956 – Institutul Teologic și Seminarul de la Iași (Secția Română a Institutului Teologic Romano-Catolic de grad universitar Alba Iulia).

În toamna anului 1956, la Seminarul de la Iași au fost înscriși în clasa a VIII-a 37 de elevi, 16 elevi în clasa a IX-a, 20 de elevi în clasa a X-a și 6 elevi în clasa a XI-a.

Profilul studentului înscris la teologie romano-catolică era următorul: provenea, în majoritate, din mediul rural; era fiu de țăran, iar până la înscrierea la Institut nu avusese manifestări ostile contra statului.

La finalul anilor de studii, preoții erau încorporați în armată pentru un an, iar absolvirea propriu-zisă avea loc anul următor (în 1984 – promoțiile '83-'84 aveau 15 absolvenți; în anul 1985 nu s-a organizat absolvirea, astfel încât în 1986 s-a înregistrat cel mai mare număr de absolvenți: 33).

*

Scrisorile unui orientalist. Alphonse Mingana într-un schimb epistolar

Drd. Cristina Barbu
Institutul de Studii Sud-Est Europene București

Personalitate importantă a studiilor orientale și siriace din perioada celor două Războaie Mondiale, Alphonse Mingana este în aceeași măsură un personaj misterios și controversat. Se naște în 1880 în satul Șarāniș, districtul Zaḥo, în nordul Irakului de astăzi, într-o familie creștină; tatăl său este preot caldeean. Educația o primește la seminarul „Saint Jean” din Mosul, de unde absolvă și este hirotonit preot, desfășurându-și mai apoi o activitate didactică și de cercetare în cadrul acestuia până în 1913 când pleacă într-o călătorie prin Persia și Imperiul Otoman și, întâlnindu-l pe misionarul american protestant pe nume Andrew în Mardin, decide să meargă în Marea Britanie la Woodbrooke, Birmingham unde îl va întâlni pe Harris Rendel.

De-a lungul vieții sale, Alphonse Mingana a fost, în activitatea de cercetare a sa, implicat în câteva controverse care au rămas peste timp în atenția specialiștilor, aducându-i chiar o reputație îndoielnică uneori. Câteva dintre acestea, precum controversa Cartea religiei și a imperiului, au fost elucidate, fie în timpul vieții sale, fie după moartea sa. Altele însă, precum Cronica din Arbela, rămân și astăzi un mister.

Tijmen Baarda argumentează în articolul său, „Firmly established in early 20th-century orientalism: Alphonse Mingana among his fellow scholars”, că, deși astăzi Alphonse Mingana este deseori amintit în legătură cu deja celebrele sale controverse și dezacorduri cu alți orientaliști, în timpul vieții sale el reprezenta o sursă importantă de informație și expertiză la care apelau teologi, istorici, orientaliști sau doctoranzi din toată Europa.

Articolul propune, în spiritul afirmațiilor lui Tijmen Baarda, să exemplifice tipul relațiilor și importanța contribuției lui Alphonse Mingana și să contureze o perspectivă asupra personalității sale pe baza unei părți a corespondenței, aflată în cadrul Cadbury Research Library de la Universitatea din Birmingham. Va fi prezentată corespondența sa cu trei personalități ale scenei orientalistice secolului al XX-lea și pe această bază se va încerca conturarea unei imagini asupra relațiilor și poziției lui Mingana din perspectiva celor trei exemple.

*

Actualitatea ideilor europene în viziunea omului politic Octavian C. Tăslăuanu

George-Bogdan Tofan
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Studiul de față își propune readucerea în actualitate a unui prim proiect românesc, *Statele Unite ale Orientului*, formulat în anul 1924, al cărei ideologie viza o ipoteză complementară idealului național, și anume cel al unificării europene. Promotorul ideii democratice de integrare a României într-o astfel de arhitectură a fost omul politic Octavian C. Tăslăuanu. Pătrunzând în intimitatea convingerilor profunde și sincere ale autorului, scrise în decursul deceniilor doi-trei ale secolului trecut, descoperim o neașteptată actualitate recurentă a tendințelor de integrare europeană, fapt confirmat astăzi de contextul geopolitic în care Uniunea Europeană este constrânsă de provocări economice fără precedent, urmare a Brexitului și pandemiei de COVID-19, peste care s-a suprapus războiul fratricid de la granița de nord-est a țării noastre. Motivația rechemării din uitare a scrierilor lui Octavian C. Tăslăuanu vine într-un moment aparte, atunci când România în calea devenirii sale europene se află în postura de candidat la integrarea în spațiul Schengen. Prin urmare, avantațați de scurgerea timpului, putem avea o imagine generală asupra modului în care conceptul de idee europeană a fost perceput, promovat și dezvoltat în mediile intelectuale românești.

*

Fabrica Kandia și problemele politico-economice din perioada interbelică

Drd. Carabeț Dorin Daniel
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Fabrica Kandia a fost un simbol al industriei timișorene atât în perioada antebelică, cât și după anul 1918. După unirea Banatului cu România, Kandia s-a integrat în economia românească, devenind cea mai importantă fabrică de produse zaharoase din țară. În perioada interbelică societatea Kandia s-a confruntat cu două probleme majore. Una de natură economică și anume marea criză economică mondială din 1929-1933, care în Europa de Est s-a prelungit în anumite ramuri până în 1938 și alta de natură politică – legile rasiale elaborate și promovate de guvernele României după anul 1934.

Marea recesiune mondială a lovit puternic și în fabrica Kandia din Timișoara, dar pentru că era o întreprindere de produse alimentare, a avut totuși mai puțin de suferit, spre deosebire de alte fabrici. Kandia s-a confruntat cu o serie de lipsuri în perioada 1929-1938. Regimul devaloarei și constrângerea la importurile de materii prime au constituit un impediment în dezvoltarea societății Kandia. Conducerea fabricii a arătat, în anii de criză, că din cauza acestei situații unitatea se confruntă cu mari dificultăți în procurarea materiilor prime din import care erau indispensabile pentru producție cum ar fi: boabe de cacao, unt de cacao, vanilie, migdale, citrice etc.

După Marea Unire din 1918, România se angaja să protejeze grupurile etnice minoritare, dar în realitate nu întotdeauna s-a întâmplat acest lucru. În anii 30-40 ai secolului al XX-lea au apărut tensiuni intercomunitare între români și maghiari, români și evrei sau chiar între minoritățile etnice, aceste tensiuni fiind alimentate de politicile guvernamentale. Prin Constituția din 1923, populația evreiască dobândise recunoașterea drepturilor sale cetățenești, cum ar fi dreptul la proprietate atât la sat cât și la oraș, dreptul de a fi reprezentată în Parlamentul țării prin deputați și senatori, libertatea de exprimare și de organizare proprie. Legile date în perioada interbelică au anulat treptat prevederile din Constituție privitoare la minorități. Legile vizau în primul rând populația evreiască, dar și alte minorități. După 1938, a fost reintrodus principiul inegalității în fața legii în funcție de apartenența etnică sau religioasă.

Kandia, de la înființare și până la al Doilea Război Mondial, a reprezentat Banatul etnic în miniatură, aici și-au desfășurat activitatea aproape toate grupurile etnice care au trăit în Banat, din această cauză legile împotriva minorităților au afectat serios societatea.

*

România și Grecia de la Mica Înțelegere a Femeilor la Conferințele Balcanice (1920-1940)

Drd. Dana Elena Deaconu
Institutul de Studii Sud Est Europene

În România și Grecia femeile și-au coalizat forțele pentru apărarea unor idealuri politice comune celor două state greu încercate de război și care aveau de protejat un teritoriu național, care se întregise după 1918, în fața unor vecini revizionști și oricând capabili să încalce clauzele fixate după Primul Război Mondial. Lupta comună a reprezentantelor celor două state pentru o lume în care justiția și adevărul să fie la loc de cinste a contribuit la o mai strânsă apropiere între acestea. Obiective precum recunoașterea drepturilor femeilor, protejarea copiilor, sau încurajarea frecventării sistemului educațional au fost doar câteva dintre punctele comune activităților lor. Acțiunile unor organizații, precum Mica Înțelegere a Femeilor, sau prezența la întrunirile din cadrul Conferințelor Balcanice și discursurile pentru recunoașterea drepturilor civile și politice pentru femei, au avut un rol aparte în stabilirea unor legături între România și Grecia.

În perioada interbelică, femeile au demonstrat că pot obține sorți de izbândă acolo unde activitatea oamenilor politici a eșuat. Astfel, un reper în politica de apropiere a României și Greciei în perioada interbelică și într-un moment în care dreptul de vot încă nu fusese recunoscut femeilor, a fost înființarea Micii Înțelegeri a Femeilor. Această organizație a strâns sub același crez femeile din Europa de Sud și Centrală, responsabilizându-le în fața istoriei prin lupta pentru menținerea păcii.

Atât România cât și Grecia, ca state balcanice, au fost reprezentate la toate ședințele Conferințelor Balcanice, asigurând o dată în plus comuniunea de interese deschizătoare a unei politici externe de bună înțelegere între cele două state. Reprezentantele celor două țări, prezente și ele la aceste întruniri, au asigurat existența unui element de legătură prin politica desfășurată și adoptată de fiecare în propriile state. Acestea au colaborat, făcând cunoscute problemele socio-

politice din țările lor și prevenind prin mijloace pacifice eventualele neînțelegeri dintre cele două popoare, român și grec.

*

Acțiunea Recuperarea – o chestiune de siguranță națională pentru RDG și determinantă în contextul relațiilor trilaterale RSR-RFG-RDG

Drd. Robert Michael Gayer
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București

”Afacerea” cu etnici germani, așa cum deseori a fost denumit de cercetători acest episod istoric controversat, este o temă ce încă prezintă o serie de aspecte mai puțin aprofundate. Deși au fost scrise numeroase cărți pe seama acestui subiect, inclusiv lucrări științifice, studii, memorii sau articole de presă, despre reverberațiile socio-politice provocate în rândurile altor state comuniste, precum Republica Democrată Germană, de pildă, s-au făcut referiri mai degrabă tangențial, stadiul cercetării aflându-se într-o fază incipientă.

Indubitabil, acest tip de informații nu ajungea cu „viteza luminii” în orice colț al lumii, cum este cazul actualmente, însă o astfel de operațiune, derulată pe parcursul a mai multor decenii, nu putea trece neobservată, în ciuda eforturilor diverse depuse în acest sens.

Evident, presa din Germania socialistă nu se bucura de o libertate editorială deplină, însă controlul presei nu facilitează implicit stăpânirea desăvârșită a informației, după cum bine știm – cu atât mai mult cu cât numeroși est-germani își petreceau vacanțele în România, putând astfel lesne afla despre respectivul fenomen, devenit unul perpetuu. Populația est-germană a luat treptat la cunoștință existența acestui fenomen, acestei ”breșe”, ce fără îndoială a reprezentat un motiv de mirare, de dispreț pentru un anumit segment, dar în mod cert și de speranță pentru mulți est-germani, speranță ce în mod gradual s-a transformat, cel mai probabil, într-o formă de invidie.

Tema emigrării, a refugiaților, a imigranților economici și a variilor transformări demografice este una de actualitate pentru societatea contemporană – puternic guvernată de multiculturalism sau de provocări privind integrarea populațiilor provenite din culturi ori sisteme politice distincte. Toate aceste fenomene provoacă invariabil efecte la nivel politic, atât la nivel local, național, cât și la nivel internațional – tensiunile sociale majore provocând tensiuni politico-diplomatice mai mult sau mai puțin evidente publicului larg.

Despre faptul că emigrarea în masă a germanilor din Republica Socialistă România a stârnit reacții diverse, inclusiv nemulțumiri, atât în țara de origine, cât și în cea destinată, nu pot exista dubii. De asemenea, despre poziționarea autorităților est-germane, precum și despre temerile extrem întemeiate pe care celebrul Stasi le avea cu privire la acest aspect, putem face anumite supoziții. Luând în calcul modul în care securitatea est-germană știa să ia ”pulsul” cetățeanului de rând, este greu de crezut că aceasta nu își putea închipui impactul pe care știrea privind ”cumpărarea” de etnici germani l-ar putea genera asupra unei populații conștiente de inferioritatea

sistemică în care se regăsește, în raport cu ”frații” vestici. Identificarea mecanismelor prin care autoritățile est-germane au încercat să gestioneze sau chiar să contracareze posibilele efecte produse, la nivelul mentalului colectiv, de către această ”înțelegere”, consider a fi unul din obiectivele acestui proiect.

Miracolul economic vest-german nu a putut trece neobservat de către est-germani, iar în timp, frustrarea colectivă a populației a devenit principala problemă a Stasi. Faptul că dintr-o altă țară semnatară a Tratatului de la Varșovia, o întreagă minoritatea națională, întâmplător chiar germană, putea emigra în deplină siguranță (fără a fi expulzată), spre una din economiile emergente ale lumii, punea în mod evident o presiune suplimentară pe umerii autorităților est-germane.

Totodată, îmi propun să țin cont de parcursul relațiilor bilaterale dintre cele două state germane, ce au prins contur după o lungă perioadă marcată de doctrina Hallstein, în care nici nu putem vorbi despre o relație, de facto, ci mai degrabă despre o perioadă de negare, în care RFG a exercitat indirect presiuni asupra RDG, nerecunoscându-i în mod oficial statalitatea.

Odată cu *Ostpolitikul* propus de Willy Brandt și începerea relațiilor diplomatice cu Bucureștiul, în 1967 (în mod evident dezavuată de Berlinul de Est), RFG marca debutul unei noi abordări privind politica sa externă, abrogând în 1969 doctrina Hallstein și admițând faptul că reușitele majore, la nivel internațional, nu se izbutesc prin sfidare, ci prin dialog. RDG a reacționat destul de agresiv în urma stabilirii relațiilor diplomatice româno-vest-germane, doctrina *Ulbricht* (1967) îndemnând statele membre ale Tratatului de la Varșovia, să nu permită normalizarea relațiilor cu statul federal german, atât timp cât acesta nu recunoaște oficial existența RDG. Berlinul de Est se temea de faptul că emergentul vecin din vest va încerca să destabilizeze coeziunea blocului comunist, izolând RDG pe plan internațional – temeri ce au continuat inclusiv după semnarea tratatului din 1972 (*Grundlagenvertrag*), când cele două state germane consfințeau începerea relațiilor bilaterale. Astfel, putem observa cum relațiile dintre cele trei state ajung să se cristalizeze, având în fundal un real ”negoț cu oameni” (*Menschenhandel*), cum a mai fost descris în istoriografia germană, negoț ce s-ar fi putut dovedi o bombă cu ceas în respectivul context internațional.

Reiterând motivațiile ce m-au îndemnat să abordez acest subiect, aș aminti atât rolul pe care îl joacă la nivelul interesului general actual tema emigranților, cât și curiozitatea firească generată de un astfel de subiect, ce se concentrează pe o serie de tratative strict secrete, aflate la baza unor fenomene socio-politice majore. Tematica propusă poate fi asociată conceptului german de „*Dreiecksverhältnis*”, folosit adesea în domenii precum: relații internaționale, sociologie sau psihologie.

Acest proiect își propune evidențierea tensiunilor diplomatice dintre RDG și RSR, pe marginea acordului privind relocarea masivă a românilor de etnie germană, cât și a suspiciunilor est-germane privind posibilele intenții subversive ale RFG, via *Ostpolitik*. Proiectul de cercetare încearcă să demonstreze faptul că ”Acțiunea Recuperarea” nu a influențat doar relațiile politico-diplomatice dintre RSR și RFG, ci a influențat inclusiv dinamica relațiilor întreținute de către Berlinul de Est cu cele două state anterior amintite, precum și activitatea internă a Stasi, ce privea chestiunea drept un factor de risc major pentru securitatea națională a RDG.

*

Retrospectivă în experimentul balcanic: destrămarea, războiul și efectele rezultate ale fostei Iugoslavii

Drd. Sergiu-Ștefan Poh
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București

Lucrarea explorează deceniul tumultuos al anilor 1990, disecând tapiseria complexă a războaielor iugoslave și reverberațiile acestora în Balcani. Această cercetare navighează prin labirintul animozităților interetnice, al convulsiilor politice și al crizelor umanitare, deslușind firele care au dus la dezintegrarea unei națiuni cândva unite. De la umbrele conducerii lui Tito până la atrocitățile flagrante ale genocidului și ale epurării etnice, lucrarea examinează cu meticulozitate intervențiile internaționale și rolul central al Tribunalului Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie (TPII) în modelarea căii spre justiție și reconciliere. Având în vedere Acordul de la Dayton și integrarea europeană, acest studiu luminează procesele cu multiple fațete ale reconstrucției post-conflict, oferind o perspectivă cuprinzătoare asupra complexității procesului de instaurare a păcii și a responsabilității în urma unui cataclism regional.

Dezintegrarea Iugoslaviei și războaiele care au urmat în anii '90 sunt o dovadă clară a complexității și paradoxurilor naționalismului etnic, ale justiției internaționale și reconcilierii în societățile post-conflict. Această cercetare se lansează într-o explorare meticuloasă a unei națiuni care a trecut de la unitate la un vârtej de divizare și conflict, aruncând lumină asupra dimensiunilor cu multiple fațete ale crizelor politice, etnice și umanitare care au cuprins regiunea balcanică.

Navigând prin furtuna războaielor din Slovenia, Croația, Bosnia și Kosovo, cercetarea subliniază intervențiile esențiale ale ONU și NATO, juxtapunându-le în fața unei tapiserii dureroase de genocid, epurare etnică și criză umanitară care a cuprins regiunea. Ultima parte a studiului pune în lumină TPII, examinând rolul său fundamental în urmărirea crimelor de război și în împletirea firelor justiției și reconcilierii în mijlocul ruinelor conflictului. În ceea ce privește perioada postbelică, cercetarea analizează reconstrucția, reconcilierea și integrarea europeană a statelor din Balcani, oferind o perspectivă nuanțată asupra provocărilor și triumfurilor pe care le presupune instaurarea păcii și a responsabilității într-o regiune marcată de război.

Prin sintetizarea unei analize cronologice și tematice, această lucrare încearcă să ofere o înțelegere cuprinzătoare și nuanțată a războaielor iugoslave, a căutării justiției și a călătoriei dificile spre reconciliere și integrare într-un peisaj post-conflict, contribuind cu o perspectivă academică vitală la discursul despre război, justiție și pace în Balcani.

*

Scurt istoric al conceptului de *Brand*

Drd. Stoi Sebastian
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Prin *brand* înțelegem un nume, termen sau simbol folosit în mod special în domeniul economic, de marketing sau publicitate. Prin acest concept, produsul sau serviciul oferit de o anumită firmă se distinge de produsele sau serviciile rivaliilor de pe piață. O explicație simplă a acestui concept o putem identifica în Dicționarul Explicativ al Limbii Române: brandul este marca de produs a unei firme renumite.

Istoria branding-ului poate fi trasată cu multe secole în urmă, chiar înainte ca termenul să primească conotația de azi. În perioada antichității produsele puteau fi promovate prin diverse moduri, indiferent dacă vorbim despre ceramică, vase, vin sau uleiuri. Erau scrise mesaje ce informau publicul că o anumită persoană, ce locuiește la o anumită adresă poate face pantofi după un anumit model specific.

Odată cu secolul XIX își face apariția conceptul de branding modern. Revoluția industrială și dezvoltările în domeniul economic ce-au urmat odată cu ea au făcut ca numele unui brand să fie foarte important. Atât în Statele Unite ale Americii, cât și în Europa, populația a cunoscut o creștere semnificativă, căile ferate au trecut printr-un proces de expansiune și din ce în ce mai multe fabrici au început să fie deschise. Toți acești factori au dus la dorința populației de a obține cât mai multe noi produse, de la produse casnice, cum ar fi mâncarea sau medicamentele, la noi aparate electrice sau mecanice.

Conceptul vede o evoluție în epoca modernă, în mod specific odată cu începutul secolului XVII, când în țări precum Belgia și Franța își fac apariția pe piață produse de înaltă calitate, realizate în manufacturi cu renume. Mai ales prin patronajul nobiliar sau regal, întreprinderile au început să se folosească de branding pentru a indica clar originea și calitatea produsului.

*

Șarivari Românu, un experiment publicistic efemer

Drd. Roxana Gabriela Rusin
Institutul de Istorie Nicolae Iorga
Coord. Șt. Constanța Vintilă

Articularea presei de satiră în spațiul românesc în a doua jumătate a secolului al nouăsprezecelea, cu precădere după formarea statului român la 1859 odată cu dubla alegere ca domnitor a lui Alexandru Ioan Cuza, se înscrie în linia generală a procesului de modernizare care, în bună măsură, s-a făcut prin preluarea unor modele din Occident. Afinitatea culturală a românilor pentru cultura și civilizația franceză s-a reflectat și în modul în care a funcționat presa, de la cadrul legislativ începând și până la forma propriu-zisă a ziarelor.

Șarivari Românu a fost o publicație satirico-umoristică ilustrată, cu o existență foarte scurtă, din 3 ianuarie până pe 12 martie 1865. A apărut la București, coordonată fiind de către desenatorul Alexander Kaczanowski, care era și proprietarul ziarului, dar în realitate redactorul acestei publicații era Radu Ionescu, sub pseudonimul Rudolf Ivănescu. Existența efemeră a publicațiilor de presă nu era un fenomen izolat în epocă, câteva sunt de fapt ziarele care reușesc să reziste mai mulți ani cu un tiraj care să le asigure supraviețuirea. Dincolo de impedimentele financiare, durata unei publicații era determinată și de cadrul legislativ relativ restrictiv și de funcționarea cenzurii. În 1862 domnitorul Alexandru Ioan Cuza a promulgat o Lege a presei care prelua în mare parte prevederile legislației franceze. Deși oferea libertate de exprimare, limitele erau date de obligativitatea achitării cauțiunii pentru a deschide un ziar, dar și de un sistem punitiv sever.

Prin prezentul studiu de caz ne propunem să realizăm o analiză a publicației *Șarivari Românu*, urmărind câteva direcții în sensul acesta: cadrul legislativ de funcționare a ziarului; conținutul propriu-zis din numerele publicate în intervalul ianuarie-martie 1865; elementele de modernitate care se disting în rândurile ziarului, începând chiar cu titlul, iar în cele din urmă vom încerca să oferim o posibilă explicație pentru existența atât de scurtă a publicației.

*

**Dr. Vladimir BOGOS – continuatorul unei vechi familii moldovene –
Deputat în Sfatul Țării**

Drd. Ana Grimalschi
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, Academia Română, București

Dr. Vladimir Bogos este descendentul unei vechi familii de intelectuali basarabeni, ale cărei rădăcini în istoria românească se întind până în veacul al XVII-lea, și care a luptat, generație după generație, ca să mențină libertatea Moldovei, iar după anexarea ei de către Rusia Țaristă, ca să mențină spiritul și cultura românească trează în conștiința românilor basarabeni.

Încă de la ocuparea Basarabiei, acea parte a nord-estului Principatului Moldovei, de Rusia Țaristă, o seamă de vechi familii moldovene, cu adânci rădăcini în istorie, și-au dedicat viața pentru revenirea acestui teritoriu, samavolnic rupt din trupul Țării, în vechile sale granițe.

Una dintre aceste vechi familii de patrioți români este și Familia Bogos, familie de moldoveni cu rădăcini documentate încă din secolul al XVII-lea. Din rândurile acestora s-a ridicat și dr. Vladimir Bogos, unul dintre cei mai tineri deputați ai Sfatului Țării, cu prezență și implicare continuă în cadrul acestei instituții basarabene, de la înființare și până la încetarea lucrărilor sale.

Însă, personalitatea și activitatea istorică a acestui patriot basarabean a fost și este prezentată extrem de puțin în istoriografia românească și moldovenească. De multe ori fiind prezentată chiar eronat. Viața dr. Vladimir Bogos, pusă sub tăcere și condamnată la uitare de către regimul comunist alături de viețile tuturor celor care au făcut posibilă Unirea Basarabiei cu România, a început a fi redescoperită în ultimii ani, grație demersurilor istoricilor interesați de problema Basarabiei, de activitatea Sfatului Țării, instituție inedită în spațiul românesc, și de Unirea Basarabiei cu România. Cu toate acestea, activitatea dr. Vladimir Bogos, înainte de constituirea premiselor care au făcut posibilă „Unirea cu Țara Mamă a Basarabiei, samavolnic transformată în gubernie țaristă” este foarte puțin cunoscută și, de multe ori, prezentată eronat.

Comunicarea mea va avea în vedere aspecte din activitatea politică, profesională și privată a dr. Vladimir Bogos, conturate de materiale documentare inedite pe care le-am descoperit în arhiva familiei descendenților direcți ai acestui interesant personaj istoric.

*

Vasile V. Moisescu: piramidologul evanghelic român

Drd. Bogdan Emanuel Răduț
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București

Vasile V. Moisescu (1905-1985), cunoscut mai ales ca Vasilică Moisescu, a fost un intelectual evanghelic român, poate unul dintre cei mai cunoscuți din secolul XX, și un om de cultură cu multiple preocupări în varii domenii, în special cel teologic și piramidologic.

Prin educația sa, a aparținut „generației spirituale a culturii române, cea inaugurată la 1928 de Mircea Eliade și de prima serie de studenți ai lui Nae Ionescu”. Cei care fie l-au cunoscut, fie s-au aplecat asupra vieții și operei sale, l-au numit „un mare piramidolog român” și un „veritabil fondator de școală”, „un *homo religiosus* erudit și persuasiv”, o „personalitate culturală de excepție”, un „mare om de cultură român”, „un savant adevărat, absorbit până la neglijarea corpului fizic de preocupările sale”. Și nu sunt puțini aceia care au emis opinii despre el.

Parcursul său biografic l-a purtat și prin penitenciarele din anii stalinismului românesc (Timișoara, Oradea, Gherla, Dej și Jilava), când, din motive religioase, în anii 1958-1964 a cunoscut ororile unui „regim ilegal și criminal”, „un sistem anticreștin, antiuman și antinațional” și „o religie a urii”. A fost coleg de celulă și cu academicianul Alexandru Zub, care îl descrie ca „om trecut de jumătatea vieții, dar extrem de vioi și de amabil”. Considerat un dușman al poporului, prin interpretările profetice asupra comunismului, Moisescu a fost toată viața ostracizat de regimul care l-a închis și, apoi, l-a ținut în sărăcie. Cea mai mare durere a sa a fost faptul că munca lui științifică și teologică a fost confiscată și distrusă.

Prezentul studiu își propune să fie o prezentare biografică a unui erudit cărturar, aproape necunoscut în prezent, dar destul de popular în perioada postbelică (articole de presă despre el fiind semnate de George Călinescu, Toma Chiricuță, Gr. Fotino, Dimitrie Pompeiu ș.a.).

ACADEMIA ROMÂNĂ
ȘCOALA DE STUDII AVANSATE A ACADEMIEI ROMÂNE
ȘCOALA DOCTORALĂ ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE

Conferința Științifică a Doctoranzilor
- ediția I, 7-8 noiembrie 2023 -

Secțiunea Arheologie

Acces ZOOM: Join Zoom Meeting

<https://us02web.zoom.us/j/83719997535?pwd=R3JYVkxTdnIESTFIMUN5MU05ZDZLZz09>

Meeting ID: 837 1999 7535

Passcode: 780197

Mărti, 7 noiembrie

9:45-10:00 Deschiderea lucrărilor

10:00-11:00 Keynote speaker: Ronny Reich, (Haifa University, Israel), *Discoveries from the Iron Age II in the City of David, Jerusalem and the Phoenician Connection*

Moderator: Mihaela Golea

11:15-13:30 Lucrări în plen

- 11.15-11.45 - Constantin Boia, *Cronologia absolută a neoliticului timpuriu din Banat. Studiu de caz: Dudeștii Vechi Bucova Pustă IV*
- 11.45-12.15 - Oana-Daniela Calancea, *Arheologie și fizică nucleară. O perspectivă interdisciplinară*
- 12.15-12.45 - Neagu Dragoș, *Potențialul arheologic preistoric al platoului vest continental aparținând Mării Negre*
- 12.45-13.15 - Mihaela Golea, *Utilizarea speciilor de plante sălbatice în arealul culturii Gumelnița. Date arheologice, medicinale și etnografice*
- 13.15-13.30 – Discuții

13:30-14:30 Pauză de prânz

14:30-16:30 Lucrări în plen

Moderator: Marina Musteață

- 14.30-15.00 - Andrei Daniel Barbu, *Importurile în lumea geto-dacică din zona Carpaților și Subcarpaților de Curbură în perioada secolelor IV a. Chr – I p. Chr.*
- 15.00-15.30 - Bianca Profiran, *O privire de ansamblu asupra pieselor elenistice de orfevrărie descoperite la Tomis*
- 15.30-16.00 – Nagy Norbert, *Stadiul actual al cercetărilor asupra relațiilor dintre sciți și celți în nord-vestul României. Schimbări în structura așezărilor și în cultura materială.*
- 16.00-16.30 - Anișoara Topârceanu, *Instrumente pentru modelat vasele din colecția Muzeului Dunării de Jos (jud. Călărași)*
- 16.30-16.45 - *Discuții*

Miercuri, 8 Noiembrie

Acces ZOOM: Join Zoom Meeting

<https://us02web.zoom.us/j/83719997535?pwd=R3JYVWkxTdnIESTFIMUN5MU05ZDZLZz09>

Meeting ID: 837 1999 7535

Passcode: 780197

10:00-12:00 Lucrări în plen

Moderator: Anca Mățiș

- 10.00-10.30 - Răzvan Marius Cernamoriți, *Așezarea greco-indigenă de la Sarinasuf, jud. Tulcea*
- 10.30-11.00 – Diandra-Natalia Pall-Both, *A fi sau a nu fi pâine. Cuptoarele menajere în Dacia intracarpatică*
- 11.00-11.30 - Marina Musteață, *Un mormânt cu artefacte din jais în necropola romană de la Apulum – Dealul Furcilor*
- 11.30-12.00 - Bernadett Kovács, *Studii preliminare și posibilități de cercetare a vaselor terra sigillata descoperite într-un mithraeum din Apulum*

12.00-12.30 – Pauză de prânz

12.30-17.00 – Lucrări în plen

Moderator: Răzvan Marius Cernamoriți

- 12.30-13.00 - Bogdan Lăpușan, *Chei și mecanisme de închidere în sursele literare și iconografice romane*
- 13.30-14.00 - Iuliana Saulea, *Problematica transferurilor de populație de la nordul Dunării, în prima jumătate a secolului I p.Chr.*
- 14.30-15.00 - Mădălina Sava, *Așezări de tipul Chilia - Militari în centrul Munteniei*
- 15.30-16.00 - Anca Mățiș, *Tipologia mărgelilor din necropola birituală de la Berghin, județul Alba*
- 16.30-17.00 - Cosmin-Ștefan Costinescu, *Voievodatul de la Bălgrad și problema autorității bulgare în Transilvania la nivelul secolului al IX-lea*

Secțiunea Arheologie **REZUMATE**

Cronologia absolută a neoliticului timpuriu din Banat. Studiu de caz: Dudeștii Vechi ***Bucova Pustă IV***

Drd. Boia Constantin
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”

Începuturile studiilor asupra neoliticului timpuriu din Banat se datorează contribuțiilor lui Felix Milleker- un repertoriu arheologic, chiar cu piese ilustrate (republicate în Milleker, 2013) și Gyula Kisléghi Nagy la începutul sec. XX (republicate în Kisléghi Nagy, 2015), care circa acum un veac au realizat cercetări arheologice și au colecționat materiale pe care le-au publicat în revistele de specialitate ale vremii. Activitatea lui Kisléghi Nagy Gyula s-a făcut remarcată la începutul secolului XX (1904, 1907, 1909, 1911) și s-a desfășurat în partea de nord-vest a Banatului (câmpia Arancăi).

Creșterea semnificativă a analizelor de radiocarbon se datorează proiectelor internaționale de colaborare dintre instituțiile din România și cele din vestul Europei. Astfel, dacă la nivelul anilor 2000 exista un număr de 8 date de radiocarbon încadrabile culturii Starčevo – Criș, în intervalul 2015 – 2017, doar la Dudeștii Vechi au fost realizate 17 probe de radiocarbon.

Așezarea neolitică de la *Bucova Pustă IV* a fost cercetată sistematic începând cu anii 2010 și până în momentul de față cu mici întreruperi. Astfel, datările cu C¹⁴ au reușit să încadreze cronologic așezarea în jurul 5750±20 cal BC - 5590±20 cal BC.

Arheologie și fizică nucleară. O perspectivă interdisciplinară

Drd. Oana-Daniela Calancea
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București

În introducere, se va face o scurtă trecere în revistă a istoricului instituției IFIN-HH, fondată ca institut al Academiei Române. Numeroase re-structurări și schimbări de denumire au dus la structura instituțională prezentă.

Prezentarea de față este parte a proiectului meu doctoral care își propune analiza unui lot substanțial de fragmente și vase preistorice din zona Porțile de Fier cu ajutorul tomografiei computerizate, contextualizarea lor cronologică precisă prin intermediul unui set semnificativ de date 14C (cca. 50) și în final, sper, concluzii pertinente în ceea ce privește tehnologia de modelare a vaselor ceramice (cu referiri directe la diversele epoci studiate) precum și a rețetei amestecului de lut din care au fost realizate

Lotul ceramic provine din situri arheologice cercetate pe durata construcției celor două hidrocentrale de la Porțile de Fier I și II și fac parte din colecțiile Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, unde activez ca student-doctorand. Perioadele de interes sunt neoliticul timpuriu, epoca timpurie a bronzului, epoca dacică, perioada medievală târzie.

Lucrarea de față reprezintă o exemplificare, pe materiale lucrate până în prezent, a potențialului utilizării tomografiei computerizate (avantaje și limitări ale metodei) în studiul ceramicii preistorice.

Potențialul arheologic preistoric al platoului vest continental aparținând Mării Negre

Drd. Dragoș Neagu
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”

Șelful vestic al Mării Negre se evidențiază printr-o serie de descoperiri arheologice submerse precum cele din apropierea coastelor ucrainene, unde au fost descoperite o serie de vestigii paleolitice datate între 25.000 și 10.000 BC, și cele din apropierea litoralului bulgar al mării aparținând neo-eneoliticului și epocii bronzului timpuriu.

Datele referitoare la situl paleolitic submers descoperit în apele teritoriale ale Ucrainei sunt limitate. Nu același lucru îl putem spune și despre siturile *Shabla 1*, *Shabla 2*, *Atiya*, *Sozopol*, *Ropotamo*, *Stompolo* și *Urdoviza* din vecinătatea Bulgariei, care au beneficiat de o atenție deosebită, în aceste cazuri existând o serie de referințe bibliografice relativ cuprinzătoare.

În cazul României situația este diferită, neexistând până la acest moment referințe privitoare la acest aspect, deși suma arheologiei de aici manifestă preocupări în acest sens, făcând eforturi în promovarea și susținerea activităților specifice cercetărilor arheologice submarine și subacvatice.

Cu toate acestea, dovezile materiale existente subliniază potențialul arheologic preistoric al platoului vestic aparținând Mării Negre și, totodată, permite inițierea unor discuții referitoare la cât de extins ar putea fi fenomenul, și identificarea, pe baza particularităților documentate până în momentul de față, zonelor de referință cu potențial arheologic ridicat.

Este de așteptat ca și în zona marină aparținând României să fie făcute descoperiri, în viitorul mai mult sau mai puțin apropiat, similare cu cele deja cunoscute în țările vecine, cu atât mai mult cu cât există o serie de similarități geomorfologice care, cel puțin la nivel de discurs, au permis o astfel de evoluție.

Utilizarea speciilor de plante sălbatice în arealul culturii Gumelnița. Date arheologice, medicinale și etnografice

Drd. Mihaela Golea
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”

Cultura Gumelnița face parte din complexul cultural Kodjadermen-Gumelnița-Karanovo VI care se dezvoltă în a doua parte a mileniului 5 BC, din vestul Munteniei și nord-estul Dobrogei, spre nord-estul Mării Egee și vestul Bulgariei. Acest complex cultural este unul din primele care dezvoltă metalurgia, un sistem ierarhic social și așezări pluristratificate. De-a lungul timpului, acest complex cultural a beneficiat de foarte multe studii arheobotanice (carpologice, antracologice și palinologice). Cu toate acestea, accentul studiilor, în special în cazul carpologiei, a căzut pe înțelegerea utilizării plantelor domestice, fie din punct de vedere agronomic, fie din punct de vedere culinar. Însă, printre depozitele de semințe și fructe de plante domestice au fost identificate în cantități semnificative și specii sălbatice, de la specii ierboase (spanac sălbatic, troscot, piperul bălții) la specii de arbori și arbuști (stejar, alun, măceș etc.).

Având în vedere că aceste specii sălbatice au o mai mare diversitate taxonomică și indică diferite tipuri de ecosisteme, prin această prezentare doresc să identific potențialul lor medicinal și culinar. În plus, doresc să punctez importanța lor în societățile istorice prin compararea studiilor etnografice cu materialul arheobotanic.

Această prezentare face parte din tema lucrării mele de doctorat, intitulată „Exploatarea resurselor vegetale din perioada culturii Gumelnița de pe teritoriul României”.

Stadiul actual al cercetărilor asupra relațiilor dintre sciți și celți în nord-vestul României. Schimbări în structura așezărilor și în cultura materială

Drd. Nagy Norbert
Institutul de Istorie „George Barițiu”

Sciții (cultura Szentes-Vekerzug) au ocupat aproape întregul teritoriu Marii Câmpii Ungare, în secolele VI și IV î.Hr. Mai târziu, în a doua jumătate a secolului al IV-lea î.Hr. apar purtătorii culturii La Tène, celții. Relația dintre noua cultură străină și populația locală a fost studiată de mai mulți cercetători, precum Lajos Márton, Borbála Maráz, Katalin Almássy, Aurel Rustoiu și János Némethi. Ultimul a fost cel care a efectuat cercetările în cimitirele scitice și celtice de la Sanislău și Pișcolt. Analiza cimitirelor i-a oferit lui Némethi oportunitatea de continuare a cercetărilor sale. El a petrecut mai mulți ani dezvoltând tipologia ceramică a perioadelor Hallstatt D și La Tène B-C. Datorită lui, cunoaștem acum aproape patruzeci de așezări scitice și celtice în Câmpia Careiului. Acest lucru face din această regiune un loc deosebit de important pentru cercetarea sciților și celților.

În ultimul zece ani, creșterea popularității Arheologiei peisajului a deschis noi oportunități pentru cercetători. Până acum, s-a acordat o atenție redusă situației spațiale a cimitirelor și așezărilor din Epoca Fierului și a relațiilor dintre ele. Scopul prezentării mele este de a rezuma cele mai importante etape ale cercetării scitice-celtice și stadiul actual al acesteia. Va fi acordată o atenție specială cercetărilor din jurul orașului Carei. În sfârșit, voi scoate în evidență principalele probleme ale cercetării.

Așezarea *greco-indigenă* de la Sarinasuf, jud. Tulcea

Drd. Răzvan-Marius CERNAMORIȚI
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”

Situată pe marginea lacului Razim, la aproximativ 30 de km de vechea cetate Orgame, fondată încă de la mijlocul sec. VII a. Chr., zona în care este amplasată așezarea de la Sarinasuf (sec. VI-V a. Chr.) a atras de-a lungul anilor atenția multor specialiști. Ca atare, cercetări sistematice au fost desfășurate la mijlocul anilor 60 de către Petre Alexandrescu. Din păcate, doar câteva rapoarte sumare de cercetare au fost publicate, materialul arheologic descoperit rămânând încă inedit. În 2023, cu ocazia unor cercetări de suprafață efectuate în comuna Murighiol, jud. Tulcea, au fost identificate săpăturile întreprinse, în secolul trecut, în acest sit, aflat la marginea satului Sarinasuf. Cercetarea zonei din imediata apropiere a săpăturilor anterioare a dus la identificarea unui lot considerabil de diverse tipuri de vase ceramice, atât grecești, cât și locale. Scopul prezentării este acela de a aduce mai multe informații despre importanta așezare *greco-indigenă*, prea puțin cunoscută în literatura de specialitate.

O privire de ansamblu asupra pieselor elenistice de orfevrărie descoperite la Tomis

drd. Bianca Profiran
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Cercetările arheologice întinse pe parcursul a multiple decenii în necropolele tomitane au scos la lumină numeroase piese de podoabă și de port din metale prețioase, indicative pentru relațiile comerciale cu zona egeeană și cu marile centre de producție ale lumii elenistice. În același timp, arealul de descoperire al artefactelor, dar și totalitatea cercetată a *polis*-ului tomitan nu sunt asociate unor instalații de producție a bunurilor de acest tip.

Comunicarea de față vizează prezentarea succintă a acestor piese, care permit discuția asupra uzanțelor funerare ale perioadei, dar și ale unor aspecte mai puțin tangibile, precum modă, *habitus* sau modele de consum.

Importurile în lumea geto-dacică din zona Carpaților și Subcarpaților de Curbură în perioada secolelor IV a. Chr – I p. Chr.

Drd. Andrei Daniel Barbu
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”

Lucrarea de față își propune să creeze o imagine de ansamblu asupra zonei Carpaților și Subcarpaților de Curbură, privitoare la evoluția importurilor pe parcursul secolelor IV a. Chr. – I p. Chr., mai exact până la momentul războaielor daco-romane. Cercetările efectuate de-a lungul timpului asupra populației locale s-au concentrat, în general, pe câteva situri (restul descoperirilor fiind rezultatul unor mici sondaje de verificare sau a unor periegeze), importurile fiind adeseori amintite pe scurt, fără explicații pe larg (cu excepția celor câteva situri arheologice care au beneficiat de o serie de campanii arheologice, precum davele de la Cârломănești și Pietroasa Mică, din jud. Buzău, sau cetatea de la Covasna-Valea Zânelor, din jud. Covasna).

Importurile din arealul supus cercetării sunt dominate de materialul de origine grecească, provenit din centre precum Thasos, Rhodos sau Heraclea Pontică, până în secolul II a. Chr., când intensitatea importurilor din lumea greacă scade și devin dominante importurile romane, ca urmare a evoluțiilor politice din Peninsula Balcanică. De asemenea, în cadrul acestei lucrări vor fi prezentate și importurile din spațiul celtic. În privința tipului de material arheologic, proporția covârșitoare este reprezentată de către materialul ceramic de import, în special amforele grecești, dar existând și obiecte metalice sau din sticlă.

În privința spațiului analizat în cadrul acestui studiu, a fost pus accentul pe zona extracarpatică a Carpaților de Curbură, deoarece spațiul intracarpatic a beneficiat de cercetări restrânse de-a lungul timpului, astfel că stadiul actual al cercetărilor nu poate oferi o imagine de ansamblu concludentă, cel puțin din punctul de vedere al importurilor.

Instrumente pentru modelat vasele din colecția Muzeului Dunării de Jos (jud. Călărași)

Drd. Anișoara Topârceanu
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București

În articolul de față mi-am propus prezentarea unor instrumente (unelte) pentru modelat vasele ce fac parte din colecția Muzeului Dunării de Jos, descoperite în așezările getice de la Piscul Crăsani (jud. Ialomița) și Căscioarele (jud. Călărași).

Acestea au fost obiecte comune, tipice pentru faza *clasică* getică. Ipotezele privind utilitatea acestora sunt următoarele: fie erau folosite pentru realizarea lustrului vaselor (lustruitoare), fie potrivit lui Mircea Babeș erau *calapoade* sau *nicovale*, utilizate în modelarea și finisarea ceramicii lucrate cu mâna.

Instrumentele pentru modelat ceramica prezentate sunt din argilă comună, cu cioburi pisate și pietricele în pastă, arse oxidant, culoarea variază de la cărămiziu la brun-roșcat și de la cenușiu

la negru. Majoritatea pieselor au zona mânerului ruptă, una singură are mânerul întreg și prezintă un orificiu de 10 mm diametru.

Piese de acest tip au fost descoperite în număr destul de mare în majoritatea așezărilor getice din Muntenia, Moldova precum și, în așezările dacice din Transilvania (Piatra Roșie, Costești, Piatra Craivii, Sighișoara).

Datarea pieselor de acest tip poate fi făcută în funcție de datarea așezărilor în care acestea au fost descoperite deoarece ele nu au fost găsite în complexe închise, clar datate. Uneltele pentru modelat ceramica din colecția Muzeului Dunării de Jos au fost datate în perioada getică *clasică*, sec. II a. Chr.-I p. Chr.

A fi sau a nu fi pâine. Cuptoarele menajere în Dacia intracarpatică

Diandra-Natalia Pall-Both
Institutul de Istorie „George Barițiu”

Lucrarea de față își propune definirea structurilor arheologice care pot să fie interpretate ca fiind cuptoare de pâine și să analizeze distribuția lor în cadrul așezărilor dacice, prin alcătuirea unei baze de date cu locurile în care au fost descoperite. Pe baza acesteia se va contura o imagine asupra răspândirii și amplorii cu care se desfășura activitatea de coacere a pâinii în cadrul societății dacice. Analiza înregistrărilor din baza de date ne va oferi prilejul să distingem numărul așa-ziselor cuptoare menajere identificate, cât de bine au fost acestea publicate în literatura de specialitate dar și intensitatea utilizării unor astfel de instalații. Anume dacă în cadrul unei așezări cuptoarele erau utilizate în fiecare gospodărie pentru uz propriu sau dacă exista un centru sau mai multe centre de ”producție” care alimentau grupuri de locuințe.

Un mormânt cu artefacte din jais în necropola romană de la Apulum – Dealul Furcilor

Drd. Marina Musteață
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Cercetarea de față discută un mormânt roman de la *Apulum*, din cimitirul de pe Dealul Furcilor, care conține în inventar două mărgele fabricate probabil din jais și un ac de păr din os. Dintre artefactele prezente în inventarul funerar, se disting mărgelele fabricate dintr-un material străin zonei Daciei romane, exploatat în antichitate din provincia *Britannia*, provinciile germanice și cele iberice. Atât jaisul, cât și alte materiale asemănătoare au fost folosite în perioada romană pentru fabricarea bijuteriilor. Sursele literare menționează și alte întrebuințări, precum cele medicinale și magice. Mărgelele din cadrul mormântului au analogii relative în *Britannia* și zona renană. Acestea sunt des întâlnite în contextele funerare datate între secolele al II-lea și al IV-lea, fiind de cele mai multe ori segmente ale unor brățări purtate atât de femei, cât și de bărbați.

Scopurile cercetării de față sunt identificarea semnificației mărgelilor din jais și identificarea modului de exprimare a identităților sociale în mormântul analizat.

Studii preliminare și posibilități de cercetare a vaselor *terra sigillata* descoperite într-un *mithraeum* din *Apulum*

Drd. Bernadett Kovács
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

În cadrul proiectului *Apulum Mithraeum III*, între 2013-2016 au fost efectuate cercetări sistematice a celui de-al treilea *mithraeum* descoperit la *Apulum* (Alba Iulia, Jud. Alba). Săpăturile din situl de cult au scos la iveală un material arheologic bogat încă de la primele investigații arheologice. Acestea permit o mai bună înțelegere a funcționării *mithraeum*-ului și, în general, a *mithraea* care existau în provincia *Dacia*. Ca descoperiri de o importanță socio-istorică deosebită, vasele *terra sigillata* contribuie la cunoașterea sitului și poate chiar a contextului economic al acestuia. Fragmentele de *terra sigillata* descoperite în fiecare campanie, în 25 de contexte arheologice diferite, ne oferă câteva informații preliminare despre zonă și despre vase în sine. Cercetarea *sigillatelor* a arătat faptul că majoritatea pieselelor sunt produse de import. În ceea ce privește decorul acestora, în măsura în care este identificabil, acesta oferă informații despre viața cultic. Elementele ornamentale se regăsesc așadar pe unele fragmente, în timp ce pe unul dintre ele a fost identificată și o reprezentare *graffiti*. Pe de altă parte, contextul arheologic din care au fost recuperate poate oferi date pentru cercetarea lor și pentru înțelegerea istoriei *mithraeum*-ului.

Chei și mecanisme de închidere în sursele literare și iconografice romane

Drd. Bogdan Lăpușan
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Prezentarea de față are ca scop un excurs în domeniul surselor literare și iconografice antice, îndeosebi cele romane, referitoare la chei și mecanisme de închidere. Din antichitate, omul a manifestat o tendință pentru siguranță și intimitate, aspecte manifestate atât arheologic, cât și textual sau iconografic. În cazul cheilor și mecanismelor de închidere, mobilitatea tehnologică a jucat un rol important în răspândirea acestora în societatea antică. Așadar, în vederea dobândirii mai multor cunoștințe de ordin funcțional sau istoric, izvoarele antice pot aduce un aport informativ, însă într-o măsură limitată, și doar dacă acestea sunt analizate critic și probate cu descoperirile arheologice din lumea romană. De asemenea, acestea ar putea reflecta realități cotidiene romane sau aspecte de ordin socio-economic.

Problematika transferurilor de populație de la nordul Dunării, în prima jumătate a secolului I p.Chr.

Drd. Iuliana Saulea
Institutul de Arheologie "Vasile Parvan"

Așa cum afirma istoricul Dimitrie Onciul, la începutul secolului XX: "Formarea poporului român a început negreșit în Peninsula Balcanică, prin cucerirea Illyricului, începută pe timpul republicii la țărmul adriatic și terminată sub Augustus la Dunăre" (*Românii din Dacia Traiană până la întemeierea Principatelor*, București, 1902, p. 16–17). Acest teritoriu a fost puternic romanizat, ceea ce a dus, printr-o sinteză istorică îndelungată, la formarea poporului român.

Substratul autohton reprezintă un element definitoriu al romanității din sud-estul Europei. În Moesia, substratul etnic al romanității este reprezentat de populațiile ce trăiau în acest spațiu înainte de cucerirea romană, așa cum apar ele menționate de Pliniu cel Bătrân: *Dardani, Celegeri, Treballi, Timachi, Moesi, Getae*. În vremea regilor odrisi, în Dobrogea au fost colonizate grupuri de populații tracice: *Bessi, Lai, Usdicenses*. De asemenea, la sud de Dunăre, este atestată și existența unor grupuri celtice, active în zonă încă din vremea migrației celtice, din secolul al IV-lea a.Chr.)

Pe teritoriul celor două Moesii, o prezență consistentă este populația geto-dacă. Numărul geților în spațiul moesic crește cu 50.000 de geți din grupul nord-dunărean, transferați pe timpul lui Augustus, de către generalul Aelius Catus, eveniment relatat de Strabon în *Geographia*, VII, 3, 10. Se impune o încercare de datare a evenimentului precum și identificarea regiunii de unde proveneau geții strămutați. Ulterior, acest procedeu a fost des utilizat pentru pacificarea barbarilor de la granița imperiului roman. Astfel, din elogiul funerar, descoperit la Tibur (Tivoli) în Italia, al lui Ti. Plautius Silvanus Aelianus (gubernator al Moesiei circa 57 – 67 e.n.), aflăm despre strămutarea în Moesia a peste 100 000 de transdanubieni, despre care Vasile Pârvan spunea că sunt o populație amestecată, bastarno-sarmato-getică din nordul gurilor Dunării.

Așezări de tipul Chilia - Militari în centrul Munteniei

Drd. Sava Mădălina
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”

În centrul Munteniei au fost identificate așezări de acest tip în 117 localități, în mai multe puncte, majoritatea celor din centrul Munteniei fiind situate pe terasele înalte sau joase alt unor râuri sau pâraie, ori pe promontorii, în apropierea unor surse de apă, ne-existând dovezi că ar fi fost

fortificate. Cele mai multe așezări au fost descoperite în județele Teleorman, Ilfov, Prahova și Dâmbovița. În Teleorman au fost descoperite numeroase așezări pe terasele unor cursuri de apă precum Glavacioc, Călmățui, Vedea, Tinosa, Jirnav, Dâmbrovnic, și Teleorman. Foarte multe așezări au fost descoperite și în jurul Bucureștiului, la Teri, Străulești, Pantelimon, Fundenii Doamnei, și Militari. Cele mai multe așezări cercetate sunt alcătuite din locuințe de tip bordei, majoritatea rectangulare, unele cu o treaptă la interior sau gropi de provizii pe o latură sau în centru, fără vetre de foc sau cuptoare la interior, acestea fiind descoperite pe lângă locuințe. La Militari de exemplu au fost identificate, 36 de bordeie și doar două locuințe de suprafață, La Străulești și Măicănești numărul celor două tipuri de locuințe era egal, iar în punctul „Nuci” a fost descoperit și singurul puț identificat la această cultură.

Alte importante așezări din centrul Munteniei sunt la Mătăsaru (singura care are două niveluri de locuire, unde au fost identificate 40 de bordeie și 12 locuințe de suprafață), Dulceanca (circa 15 km de *Limes Transalutanus*, unde au fost descoperite doar bordeie pe jumătate sau trei sferturi îngropate, orientate spre sud, de formă rectangulară sau ovală), Udeni (două bordeie) și Bucov (unde a fost descoperită singura argea cu un război de țesut cunoscută până acum), etc.

Majoritatea inventarului din locuințele și gropile din aceste așezări este alcătuit din ceramică. Vasele ceramice sunt lucrate cu mâna și la roată, acestea din urmă fiind de mai multe tipuri: din pastă fină lucrate după vechea tradiție dacică, din pastă zgrunțuroasă de tip roman provincial, și ceramică de import romană.

Tipologia mărgelilor din necropola birituală de la Berghin, județul Alba

Drd. Anca Mățiș
Institutul de Istorie „George Barițiu”, Cluj-Napoca

Tema prezentării își propune o analiză din punct de vedere tipologic a mărgelilor identificate în mormintele cercetate în necropola birituală de la Berghin, județul Alba, încadrată cronologic în secolele VII-IX. Din punct de vedere geografic, necropola se află pe latura sud-estică pe teritoriul satului Berghin aflat în comuna cu același nume, în nord-estul județului Alba, la est de municipiul Alba Iulia. Cercetarea arheologică sistematică din situl de la Berghin s-a efectuat pe parcursul mai multor ani, totalizând șase campanii (1977-1979, 1991, 1993, 1994), perioadă în care au fost efectuate 24 de secțiuni și identificate 600 complexe arheologice funerare, atât de înhumăție cât și incinerăție. În urma cercetării extinse pe o suprafață de peste 1100 mp, s-a constatat că necropola are două faze cronologice, prima atribuită sec II-III p.Hr. cu ritul funerar al incinerăției. Cea de-a doua fază, atribuită secolelor VII-IX p.Hr., cuprinde complexe funerare de incinerăție, peste 550, majoritatea cu mai multe forme de ritual funerar (resturi osteologice incinerate depuse *în urnă*; resturi osteologice incinerate și cărbune în grămăjoare depuse *în groapă*), cât și 12 morminte de înhumăție, două de adult și 10 de copii. Inventarul mormintelor este sărăcăcios și de cele mai multe ori, piesele trecute prin foc sunt fragmentare. În complexe funerare s-au găsit depuse diverse piese din fier precum lame de cuțite, vârfuri de săgeți, amnare cataramă, un toporaș. Între piesele de podoabă se regăsesc cercei și mărgeli. Prezentarea se concentrează asupra analizei tipologice a mărgelilor identificate în orizontul de înmormântări medievale timpurii. Această categorie de obiecte arheologice,

respectiv mărgelele au fost descoperite în aproximativ 30 de complexe funerare atât în urnă, groapă simplă cât și inhumație. Din punct de vedere metodologic, realizarea tipologiei s-a bazat pe diverse criterii cum ar fi materialul din care au fost confecționate (sticlă, caolin, lut sau piatră) cât și pe formă (sferoidale, ovale, conice, cilindrice segmentate, etc). Prezența mărgelilor în componența inventarelor funerare depuse în morminte, aduce un plus de informație cu privire la încadrarea cronologică și identificarea, într-o oarecare măsură a categoriei de populație care a trăit în această zonă geografică, în a doua jumătate a mileniului I.

Voievodatul de la Bălgrad și problema autorității bulgare în Transilvania la nivelul secolului al IX-lea

Drd. Costinescu Cosmin-Ștefan
Institutul de Istorie „George Barițiu”,

În anul 1954 Kurt Horedt propunea ipoteza existenței unei formațiuni politice cu centrul la Alba Iulia, dându-i numele de „Voievodatul de la Bălgrad”. Din punct de vedere cronologic K. Horedt stabilea existența acestei entități politice la nivelul secolului al IX-lea, punând-o sub stăpânirea Primului Țarat Bulgar.

Teorii despre întinderea Primului Țarat Bulgar au fost emise pe rând de către istorici precum: Konstantin Josef Jireček care plasa la nivelul secolului IX frontiera nordică a statului bulgar la confluența Dunării cu râul Sava în orașul antic Sirmium. Jireček atribuia acestei stăpâniri bulgare și Banatul. O a doua teorie a apărut după terminarea Primului Război Mondial, bazată pe toponimie, autoritatea bulgară incluzând localitățile Pest, Nógrád, Zemplén. Această ipoteză a fost susținută în Bulgaria de către Vasil Zlatarski și de către János Melich în Ungaria. Conform acestei teorii, Primul Țarat Bulgar avea în componență aproape tot Bazinul Carpatic, precum și Transilvania. O a treia teorie aparține lui Steven Runciman. În opinia istoricului britanic, frontiera nordică a primului stat bulgar se întindea pe linia Dunării, iar punctul limită în partea de vest era reprezentat de Belgrad.

Principalul izvor care sugerează o prezență bulgară și un control asupra minelor de sare din Transilvania îl reprezintă *Analele de la Fulda*. Aici este menționată misiunea diplomatică din anul 892 în care ultimul împărat romano-german al dinastiei Carolingiene, precum și rege al Franciei Răsăritene și al Italiei, Arnulf de Carintia, cere hanului bulgar Vladimir Rasate să oprească transportul de sare către Moravia.

Principalele locații atribuite unei populații bulgărești pe teritoriul Transilvaniei sunt reprezentate de Sebeș, Blandiana și Alba Iulia, cu cimitirul de la *Stația de Salvare*. Stăpânirea bulgară se presupune că se încheie după finalizarea războiului din 894-896 dintre bulgari și Imperiul Bizantin.

În cadrul acestui studiu este important să observăm dacă prezența acestei populații bulgare reprezintă interesele hanului bulgar în Transilvania sau această populație a părăsit Bulgaria din motive politice sau religioase stabilindu-se la Alba Iulia fără să reprezinte o prezență a statului bulgar în acest spațiu.